

Як обчислити пеню

Якщо податки не сплачені вчасно, на суму заборгованості нараховують пеню. Обчислює її за затвердженою формулою платник податків самостійно або контролюючий орган, якщо заборгованість виявлено в ході перевірки чи у випадках, не пов'язаних із перевірками.

Якщо платник податку нараховує пеню самостійно, це потрібно робити починаючи з 91-го дня за останнім днем сплати відповідного податкового зобов'язання. Це правило також діє при виправленні помилок у декларації протягом 90 днів від граничної дати сплати задекларованого в ній податку.

А от якщо пеню нараховуватиме фіскальна служба, її розмір буде більшим, адже обчислювати її будуть з першого дня виникнення заборгованості.

Нарахування пені

Пеня нараховується в разі прострочення чи несплати податків, зборів та обов'язкових платежів, які контролює фіскальна служба. Нараховувати пеню доведеться, якщо невчасно сплатили:

- розрахований і задекларований єдиний податок, який єдинники 3-ї групи сплачують протягом 10 календарних днів після граничного строку подання звітності (п. 57.1 ПКУ (Податковий кодекс України)). Якщо суму ЄП (єдиний податок) було занижено і податок сплачено не повністю, також нараховується пеня;
- авансові платежі з єдиного податку, які сплачують не пізніше 20-го числа поточного звітного місяця підприємці 1–2-ї груп;
- інші податки та збори, які сплачують єдинники у процесі діяльності (податки та збори за найманих працівників, земельний податок та ін.).

Зверніть увагу, що для ЄСВ прописано свій порядок нарахування пені. Відстрочення в 90 днів на нарахування пені з ЄСВ не поширюється.

Пеню не нараховують:

- на суму пені (п. 2 ч. 7 розд. 3 Порядку № 422 (Порядок ведення органами Державної фіскальної служби України оперативного обліку податків і зборів, митних та інших платежів до бюджетів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування));
- якщо з вини банку суми податків/зборів не зараховано до бюджету або до державних цільових фондів у повному обсязі та в установленний строк. Підтвердженням, що оплату внесено вчасно, буде квитанція банку/платіжне доручення чи банківська виписка з рахунку. Банки попереджають, що не гарантують своєчасного зарахування платежів, внесених після 17:00, утім можуть встановити й інший час (п. 2 ч. 7 розд. 3 Порядку № 422);
- коли керівник податкового органу (його заступник) вирішує продовжити строки розгляду скарги платника податків про його незгоду з нарахуванням фіскальним органом штрафних санкцій. Пеня не нараховується протягом цього строку незалежно від результатів адміністративного оскарження (п. 2 ч. 7 розд. 3 Порядку № 422).

Період нарахування

Період, за який нараховується пеня, залежить від того, як довго ви не погашаєте заборгованість.

Якщо пеню обчислює платник податків на самостійно нараховані зобов'язання, то її починають нараховувати з 91-го дня від граничного дня сплати відповідного податку чи збору. А якщо пеню нараховує контролюючий орган — то з 1-го робочого дня, який настає за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов'язання, зазначеного в податковому повідомленні-рішенні (пп. 129.1.1 ПКУ).

Основне питання в тому, як застосовувати цю норму, якщо помилку допустили до 01.09.2015, а виявили після цієї дати, але 90 днів з останнього дня строку сплати зобов'язання ще не минули. Податкова роз'яснила:

- підприємці починаючи з 01.09.2015 при самостійному виправленні помилок не нараховують пеню, якщо виправлення вносять до закінчення 90 днів, що настають за останнім днем сплати грошового зобов'язання;
- юрособи при самостійному виправленні помилок у декларації мають право не нараховувати пеню до закінчення 90 днів, що настають за останнім днем граничного строку сплати зобов'язання, тільки за правовідносинами, які виникли з 01.09.2015, тобто відносинами, в яких граничний строк сплати зобов'язання починається з 01.09.2015 (консультація в ЗІР (Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс), підкатегорія 138.02).

Закінчується нарахування пені в день, коли гроші надходять на рахунок Держказначейства чи державного цільового фонду, куди сплачують податки та збори (пп. 129.3.1 ПКУ).

Обчислення пені

Пеня нараховується на суму податкового боргу разом зі штрафними санкціями (за наявності) за кожен календарний день прострочення сплати (п. 129.4 ПКУ).

Нарахування проводиться за кожен день із розрахунку 120% річної облікової ставки НБУ (Національний банк України), що діє на кожен такий день, якщо пеня пов'язана із грошовим зобов'язанням, яке визначає контролюючий орган (абз. 1 ст. 129.4 ПКУ).

Якщо ж розраховується пеня на суму податкового зобов'язання, визначеного платником податків або податковим агентом, — після спливу 90 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку сплати податку. Для розрахунку використовується 100% річних облікової ставки Нацбанку, що діє на кожний такий день (абз. 2 ст. 129.4 ПКУ).

З 01.01.2017 застосовується облікова ставка, яка діяла протягом кожного дня прострочення, до цього потрібно було брати найбільшу з двох ставок — ту, що діяла на початок виникнення податкового боргу або на момент погашення.

Обчислюється пеня за всіма податками, які сплачують згідно із ПКУ. Формули розрахунку в наказі, яким прийнято Порядок № 422, немає, але з нього випливає, що вона залишилася незмінною (затверджена вже нечинною Інструкцією № 953 (Інструкція про порядок нарахування та погашення пені за платежами, що контролюються органами державної податкової служби)), у консультації ЗІР (Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс) про алгоритм нарахування пені (підкатегорія 138.02 — консультація в категорії нечинних) також наведено цю формулу:

$$Y = \frac{\sum \text{погашення податкового боргу} \times K_{\text{днів}} \div 100\% \times U_{\text{НБУ}} (\times 1,2)}{R}$$

де:

Y – сума пені, нарахована на суму заниженого податкового зобов'язання (округлюється до другого знака після коми);

\sum погашення податкового боргу – фактично погашена сума податкового боргу (недоплати);

K_{днів} – кількість календарних днів, на яку затримали сплату податкового зобов'язання;

U_{НБУ} – облікові ставки НБУ, що діють у період, за який нараховується пеня;

1,2 – коефіцієнт, який застосовується для обчислення пені з розрахунку 120% річних облікової ставки НБУ і не застосовується, якщо для розрахунку береться 100% річних облікової ставки НБУ;

R – кількість днів у календарному році.

Сплата

Ви можете сплатити пеню окремо або оформити сплату одним платіжним документом разом із заборгованістю.

Зверніть увагу, що при погашенні податкового боргу кошти в першу чергу зараховують у рахунок погашення заборгованості. Коли борг погашено повністю, гроші зараховують у рахунок погашення штрафів і тільки після цього – в рахунок пені.

Якщо ви подали уточнюючу декларацію, але не нарахували і не сплатили пеню, податкова нарахує її самостійно (консультація в ЗІР, категорія 138.2). А ще вам доведеться сплатити штраф – від 85 до 170 гривень за неподання/несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків і зборів. А при повторному порушенні протягом року – від 170 до 255 гривень (ст. 163² КУпАП).

Відповідальність

Хоча за несплату пені законодавством відповідальності не передбачено, потрібно зважити, що пеня, нарахована на суму заборгованості, також вважається податковим боргом. А отже, збільшує вашу заборгованість.

Приклад розрахунку пені

Підприємець на 3-й групі виявив 25.01.2017, що занижив своє податкове зобов'язання за підсумками I кварталу 2015 року – вказав у декларації дохід 4 000,00 гривень і суму єдиного податку 160,00 гривень (на той момент діяла ставка 4%), а повинен був вказати дохід 7 000,00 гривень і відповідно податок 280,00 гривень. Отже, недоплата з єдиного податку – 120,00 гривень.

ФОП повинен уточнити дані декларації за I квартал 2015 року і вказати суму штрафу та пені.

Штраф у разі подання окремої уточнюючої декларації – 3%: 120,00 грн × 3% = 3,60 грн.

Сума боргу для розрахунку пені – 120,00 + 3,60 = 123,60 грн.

Якщо помилку виявлено самостійно, при визначенні узгодженого податкового зобов'язання пеня починає нараховуватися з 91-го дня прострочення. Останній день сплати ЄП за I квартал 2015 року – 20 травня. Тож пеня нараховується з 19.08.2015 і до 25.01.2017 (день погашення боргу), всього 526 днів, за які потрібно сплатити пеню.

З 01.01.2017 року при розрахунку пені застосовуються облікові ставки Нацбанку, що діяли на кожен день прострочення. У періоді заборгованості з нашого прикладу вони змінювалися: з 04.03.2015 по 27.08.2015 – 30%, з 28.08.2015 по 24.09.2015 – 27% і так далі за весь період розрахунку.

Далі використовується формула з різними ставками НБУ і з урахуванням кількості днів у період дії відповідної ставки. Для розрахунку береться 100% облікової ставки НБУ, адже суму податку до сплати визначає ФОП.

Так, у період з 19.08.2015 до 27.08.2015 облікова ставка – 30%, кількість днів – 9 днів, отже пеня за цей період дорівнює:

$(123,60 \text{ грн} \times 9/100\% \times 30\%) / 365 = 0,91 \text{ грн.}$

Аналогічно знаходимо суми пені за всі періоди дії різних розмірів облікової ставки Нацбанку.

Дата початку	Дата закінчення	Кількість днів	Сума боргу, грн	Облікова ставка Нацбанку	Пеня, грн
19.08.2015	27.08.2015	9	123,60	30,00%	0,91
28.08.2015	24.09.2015	28	123,60	27,00%	2,56
25.09.2015	29.10.2015	35	123,60	22,00%	2,61
30.10.2015	17.12.2015	49	123,60	22,00%	3,65
18.12.2015	27.01.2016	41	123,60	22,00%	3,05
28.01.2016	02.03.2016	35	123,60	22,00%	2,61
03.03.2016	21.04.2016	50	123,60	22,00%	3,72
22.04.2016	26.05.2016	35	123,60	19,00%	2,25
27.05.2016	23.06.2016	28	123,60	18,00%	1,71

Дата початку	Дата закінчення	Кількість днів	Сума боргу, грн	Облікова ставка Нацбанку	Пеня, грн
24.06.2016	28.07.2016	35	123,60	16,50%	1,96
29.07.2016	15.09.2016	49	123,60	15,50%	2,57
16.09.2016	27.10.2016	42	123,60	15,00%	2,13
28.10.2016	07.12.2016	41	123,60	14,00%	1,94
08.12.2016	25.01.2017	49	123,60	14,00%	2,32
Всього	–	526	–	–	33,99

Загальна сума пені – 33,99 гривень.

Список використаних нормативно-правових актів

1. ПКУ – Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.
2. Порядок № 422 – Порядок ведення органами Державної фіскальної служби України оперативного обліку податків і зборів, митних та інших платежів до бюджетів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджений наказом Мінфіну від 07.04.2016 № 422.

Інструкція № 953 – Інструкція про порядок нарахування та погашення пені за платежами, що контролюються органами державної податкової служби, затверджена наказом ДПАУ від 17.12.2010 № 953.